

Escriure és difícil

La perfecció

Una estranya perversió de la idea de *literatura* ha fet que, des de fa una colla d'anys, els escriptors catalans considerin que la perfecció estètica d'una obra literària és una cosa secundària. Passa al davant, des de fa temps, que l'argument sigui oportú –la Guerra de Successió, els immigrants marroquins, l'independentisme, i més coses–, que l'obra sigui llegible i, si és possible, premívola –vull dir susceptible que li atorguin un premi, si és possible substancios, com el Ramon Llull–, i, el més evident de tot, que el llibre vingui emparat per la fama, no la competència, de la persona que el firma. Si és conegut, especialment gràcies a la televisió, llavors encara millor: hi ha uns quants milers de vendes assegurades.

És possible que això passi a d'altres països; però com més petit és un país –encara més si tendeix a l'endogàmia– més es valoren aquests *a priori* que hem esmentat, sempre en detriment de l'estricta qualitat literària d'un text. Podria assegurar amb proves que un tant per cent molt elevat de manuscrits que arriben a les editorials han de ser corregits de dalt a baix per un expert en gramàtica. El resultat és que, al final, els llibres posseeixen una

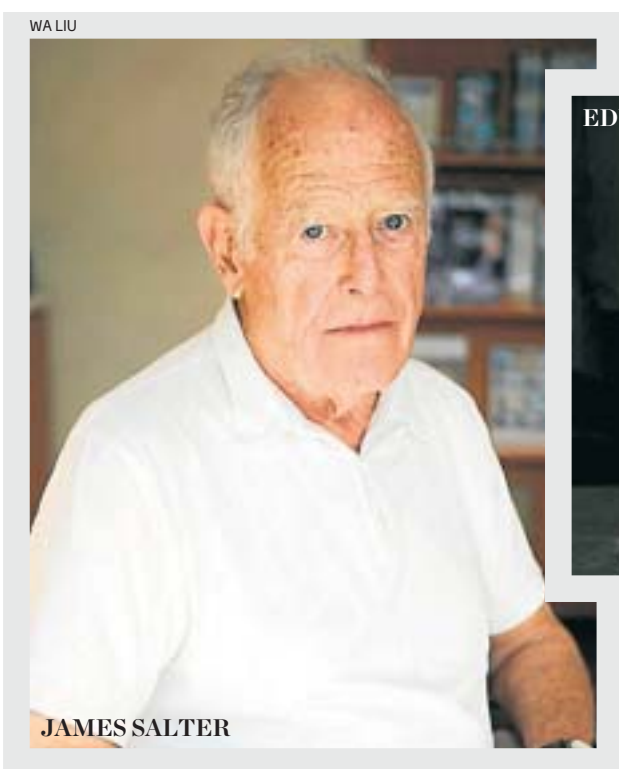

WIKIPEDIA

certa correcció lingüística; però res no assegura, perquè no és feina d'un corrector d'estil, que el llibre que s'editi finalment sigui una obra d'art.

Aquest terme és el que defineix l'estat de la qüestió: poca gent considera avui que un llibre –o un quadre– hagi de ser una obra d'art. La qüestió és que es vengui per altres raons, que també estan convocades en l'èxit de qualsevol llibre. En actuar d'aquesta manera, els escriptors passen per alt el requisit que sempre havia estat fonamental en la creació de tot objecte artístic. *Art* ve del llatí *ars*, i aquest terme és exactament el mateix que la paraula grega *techné*, que volia dir "tècnica", "habilitat en la construcció de qualsevol cosa": tant se val si es tractava d'una cadira, una pintura o un llibre.

Quan Virgili moribund va arribar, des de Grècia, al port de Bríndisi, ciutat en què llavors es trobava l'emperador Octavi, portava el manuscrit de l'*Eneida*, que no havia pogut repassar del tot fins a fer-lo, al seu judici, una obra perfecta. Li va dir a l'emperador que s'havia de cremar, perquè no havia estat corregit com calia. L'emperador, en veure que l'*Eneida* cantava les glòries de Roma, es va oposar a aquesta darrera voluntat de Virgili. El llibre, doncs, va sobreviure, i és molt bo: només li faltava un punt de revisió. Quina lliçó per a molts autors dels nostres dies! ♦♦

TONI ALBIR

"Em veig llegint fins als últims dies de la meva vida", va afirmar l'escriptor James Salter pocs mesos abans de morir

La sort de tenir gent de confiança que et recomani lectures

El 1969, James Salter (1925-2015) va conèixer a Nova York un escriptor anomenat Robert Phelps. Llavors Salter tenia quaranta-quatre anys i fins aquell moment havia viscut al marge dels cercles literaris. Havia anat triant lectures pel seu compte, amb l'instint com a guia. A partir d'aleshores va confiar també en el criteri de Phelps: "M'havia format els gustos sol, i ell me'ls va refinar presentant-me escriptors nous i ressituant-me'n de vells". Va ser així, a través a Phelps, com Salter va descobrir alguns dels que acabarien sent els seus escriptors de capçalera.

Això m'ha fet recordar que vaig arribar a James Salter gràcies a Joan Margarit, durant una de les moltes converses que he tingut el goig i el luxe de mantenir-hi. El poeta em va recomanar amb insistència el recull de contes *L'última nit*, que ara es pot llegir en català al catàleg de L'Altra (de fet, va ser un dels llibres amb què es va estrenar l'editorial d'Eugènia Broggi). Me'l vaig comprar en anglès. Vaig acabar el relat que dona títol al volum i, després de recuperar l'alè, el vaig tornar a començar. Aquell dia mateix em devia convertir en una ambaixadora de Salter entre la meva gent.

A l'amic Eduard Márquez l'he seguit des que va publicar els primers reculls de contes a Quaderns Crema, i els qui em tenen com a prescriptora de guàrdia saben amb quin entusiasme els aconsello els llibres de l'Eduard. A la vegada, la meua biblioteca particular està en deute amb el Márquez lector: si ell recomana un llibre, corro a llegir-lo. És més: si ell recomana un llibre, sé que m'agradarà.

Un títol compartit per Henry James, David Lodge i James Salter

És lògic, doncs, que m'atregui tantíssim el volum que acaba de publicar L'Altra Editorial: *L'art de la ficció*, de James Salter, un recull de tres conferències de l'autor novaiorquè sobre llegir i escriure, traduïdes per Albert Torrecasana i feliçment embolicades amb un pròleg d'Eduard Márquez. És, ho sé, un d'aquells llibres sobre llibres que gastaré de tant consultar-los, com *El sentit de la ficció* de Jaume Cabré (Proa) o com aquell altre que es diu com el de Salter i que, al seu torn, usurpa el títol d'un assaig de Henry James: *L'art de la ficció* de David Lodge (Empúries).

"La regla d'or de la ficció en prosa –adverteix Lodge– és que no hi ha regles, excepte les que es posa cada escriptor".

Quan el compromís amb la literatura dona sentit a tot plegat

James Salter era un pilot que va deixar les forces aèries dels Estats Units per consagrar-se a escriure: "Vaig decidir escriure o morir". Eduard Márquez recupera aquestes paraules en el pròleg de *L'art de la ficció* i hi diu la seva: "Pot semblar exagerat, però aquest grau de compromís, possiblement romàntic i passat de moda, és ara més necessari que mai i té molt a veure amb la vocació, és a dir, amb la força interior indefugible que, més enllà de l'oportunisme i de la vanitat, transforma l'acte creatiu en una pràctica ètica i vital que dona [amb accent: és curiós anar observant en els llibres nous quines editorials ja han adoptat la nova normativa sobre els diacrítics i quines no] sentit a l'existència". Márquez en pot parlar amb propietat, d'aquest compromís amb la literatura, perquè ell ha fet una aposta similar.

Les tres conferències aplegades a *L'art de la ficció* les va redactar i llegir Salter als vuitanta-nou anys. Amb raó es consideren el seu testament literari: les va pronunciar la tardor del 2014 i es va morir la primavera del 2015. Em permeto destacar-ne una idea recurrent: escriure és difícil. Però no està escrit enlloc que hagi de ser fàcil, la vida. ♦♦